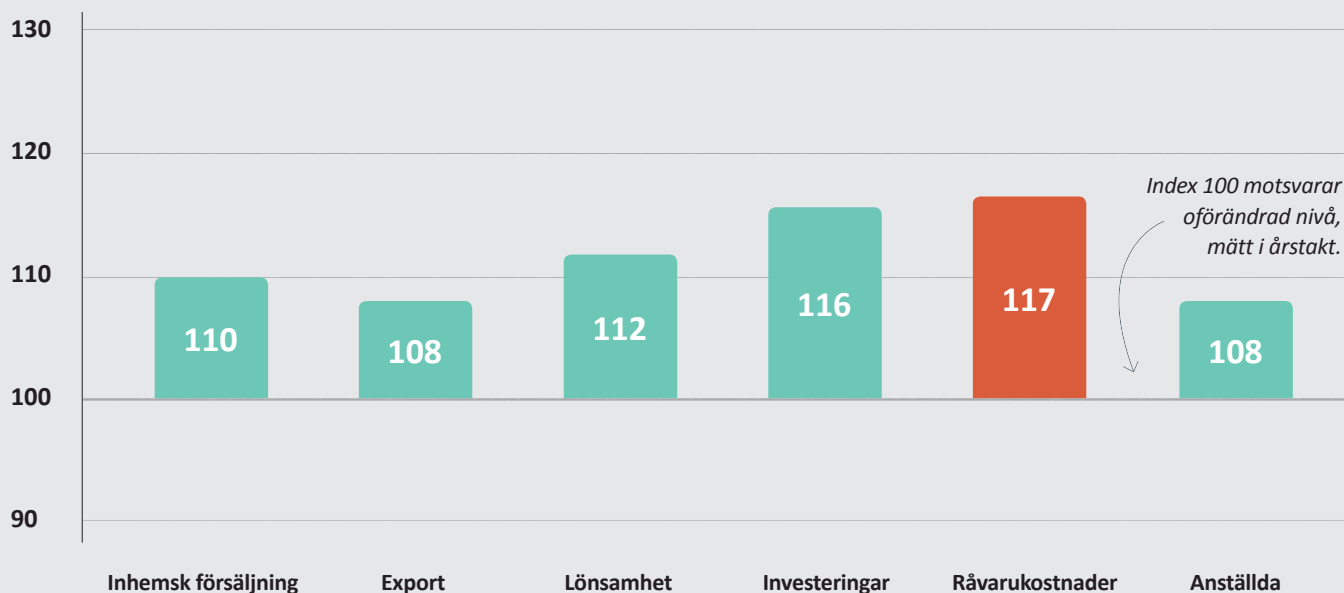

Konjunkturbrev

**INDEX ÖVER IKEM-FÖRETAGENS UTVECKLING UNDER Q4 2017, ÅRSTAKT.
INDEXVÄRDE ÖVER 100 INDIKERAR EN ÖKNING.**

Källa: IKEM:s konjunkturenkät

Stor automatiseringspotential inom svensk IKEM-industri

Konjunkturen för IKEM-företagen utvecklades något försiktigare under Q4, jämfört med årets tre inledande kvartal. Framöver ser dock företagen en förstärkt tillväxtpotential. Svenska kemi-, läkemedels-, plast- och gummi- samt raffinaderiföretag verkar på en globalt konkurrensutsatt marknad. Det skapar ett konstant tryck på dem att inte hamna på efterkälken i teknik/produktivitets-hänseende. När företagen får frågan om hur de ser på sin egen automations/robotiseringsnivå är det få av dem som menar att de ligger efter sina globala konkurrenter i dagsläget. 44 procent tycker sig snarare ligga steget före. Ändå ser företagen en fortsatt stor potential att växla upp automations/robotiseringsnivån ►

ytterligare, genom ett antal olika typer av investeringsinitiativ. Det största och mest påtagliga hindret för IKEM-företagens framtida automatiseringsambitioner är utbudsbristen på kompetens inom IT- och programmeringsområdet. Det riskerar att bli en dyrbar brist för IKEM-företagen liksom för hela det svenska näringslivet.

FÖRSIKTIGT AVSLUT PÅ ÅRET

Årets avslutande kvartal bjöd inte på samma goda försäljnings-tillväxt som de tre föregående för IKEM-företagen. Det gällde både på hemmamarknaden och på den betydande och viktiga exportmarknaden. Pilarna pekade upp, men förhållandevis svagt (se bild 1 och 2).

Samtidigt ser företagen en något starkare försäljningsutveckling framför sig, innevarande halvår. Den internationella makromiljön ger definitivt inte upphov till några farhågor vad avser exportmöjligheterna. Tvärtom visar den avgörande EU-marknaden en tilltagande tillväxttakt. I kombination med en sällsynt koordinerad tillväxt i världens samtliga hörn, vilken bör kunna hålla i sig åtminstone två år till, ser förutsättningarna för tillväxt bra ut för IKEM-företagen framöver.

Svensk IKEM-produktion med sina fyra huvudsakliga inriktningar, kemi, läkemedel, plast- och gummi samt raffinaderi har inte ett alltigenom likartad förhållande till omvärldskonjunkturen. Särskilt läkemedel och raffinaderi har en "egen" konjunkturlogik som inte med nödvändighet går i samma takt som den breda näringslivsfåran. Kemi- samt plast- och gummibranschen har ett intimare förhållande till konjunkturskiftningarna globalt. Inte minst gäller det för företag som är leverantörer av insatsvaror till fordonsindustrin (se bild 3).

VALUTAN OCH INKÖPSKOSTNADERNA

Den svenska kronan tappade mark mot USD under stora delar av Q4. En utveckling som bröts under slutet av december då USD åter förlorade i värde. En svagare SEK ger för de flesta medlemsföretag ökade kostnader för inköp av råvara/insatsvara, även om inte enbart SEK/USD-utvecklingen är avgörande, utan också SEK/EUR-kursen. Den senare har varit betydligt stabilare under perioden. Index över insats/råvarukostnaderna under Q4 indikerar ett ökat kostnadstryck, men i förhållande till de tre föregående kvartalen var det en försiktigare kostnadsökning. Framöver talar en ihållande god global konjunktur för fortsatt ökade kostnader för inköp, möjligen inte med samma snabba ökningstakt som under fjolåret. SEK fortsatta utveckling mot USD och EUR spelar naturligtvis in även här. Hittills under året har USD tappat i värde vilket på marginalen torde verka något dämpande på kostnadstrycket. Ett något lägre kostnadstryck under Q4 kunde också översättas i en snabbare lönsamhetsförstärkning jämfört med utfallet i Q3. Även investeringstakten höll tydlig styrfart under årets sista kvartal och placerade sig på årsgenomsnittet (se index på första sidan).

BILD 2. KONJUNKTURTREND BLAND IKEM-FÖRETAGEN. KVARTALSVÄRDEN VISAR FÖRÄNDRING I ÅRSTAKT. INDEXVÄRDE 100 REPRESENTERAR OFÖRÄNDRAD UTVECKLING

Källa: IKEM:s konjunkturenkät

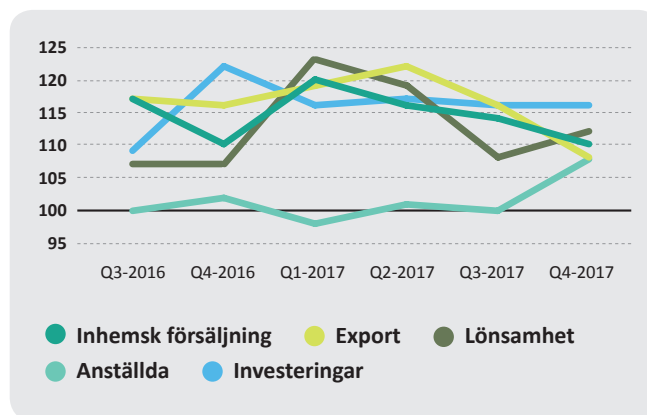
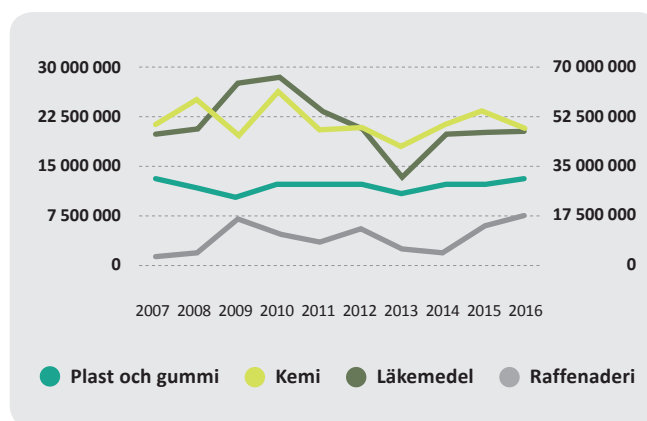

BILD 3. FÖRÄDLINGSVÄRDETS UTVECKLING INOM IKEM:S FYRA HUVUDBRANSCHER. NOTERA SÄRSKILT HUR FINANSKRISEN 2008 SLÅR MOT PLAST- OCH GUMMI SAMT KEMI, MEDAN LÄKEMEDEL OCH RAFFINADERI VISAR TILLVÄXT. HÖGER AXEL: LÄKEMEDEL. VÄNSTER AXEL: ÖVRIGA DELBRANSCHER.

Källa: Bisnode/IKEM

NEGATIV SYSSELSÄTTNINGSTREND BRUTEN

IKEM:s konjunkturbrev har tidigare berört medlemsföretagens behov av att finna rätt kompetens på en överhettad svensk arbetsmarknad. Antalet sysselsatta har inte ökat nämnvärt de senaste åren inom IKEM-branscherna, trots att konjunkturen vänt upp under senare år. En bidragande orsak är att utbudet av lämpliga kandidater ligger långt efter arbetsmarknadens efterfrågan. Under Q4 tycks ändå ambitionen och förmågan att expandera med ett nettotillskott nyanställda (fler in än

ut) varit möjlig. Index på 108 indikerar att så är fallet, medan de tre föregående kvartalen balanserat på oförändrad nivå. Om antalet sysselsatta aggregerat för samtliga IKEM-företag växer något 2017, vilket index indikerar, kan vi tala om ett trendbrott. Åren efter finanskrisen lämnade i genomsnitt tre procent/år av de sysselsatta IKEM-branscherna. För 2016 vände utvecklingen däremot med en sysselsättningsökning på knappt 1 procent, och nu ser det alltså ut som om antalet anställda ökat även 2017. Det råder högkonjunktur inom IKEM-branscherna och mycket talar för att de närmaste åren skapar ett fortsatt expansionsbehov när det gäller antalet sysselsatta.

AUTOMATISERINGSPÅRET HÖGAKTUELLT

Det talas mycket om automation och artificiell intelligens (AI) för närvarande. Det är uppenbart att vi är mitt i ett paradigmskifte som riskerar bli mycket kostsamt för dem som inte hänger med i den snabba teknikutvecklingen. För att fortsätta vara konkurrenskraftiga måste företagen investera i allt mer integrerade digitala lösningar av produktionen. Även om debatten kring denna utveckling ibland ter sig lite förenklat ödesmättad är det tveklöst så att företag inom de allra flesta branscher måste se över tillämpningen av den senaste digitala tekniken. Det visar sig att företagen är långt framme i tillämpning och utnyttjande av automation/digitaliseringstekniken i sina svenska verksamheter. En andel om 44 procent av företagen menar till och med att de ligger före branschkollegor i de viktigaste konkurrentländerna. En andel om 51 procent är mer inne på att de håller sig på samma automationsnivå som konkurrenterna. Endast ett fåtal företag ser sig omsprungna av konkurrenter i sin omvärld. Det är naturligtvis en allmänt ljus nulägesbild av statusen för svensk IKEM-produktion och något att sträva efter att försvara för morgondagen.

BILD 4. HUR UPPFATTAR NI ERT FÖRETAGS AUTOMATISERINGSNIVÅ I FÖRHÅLLANDE TILL VIKTIGA KONKURRENTER I OMVÄRLDEN?

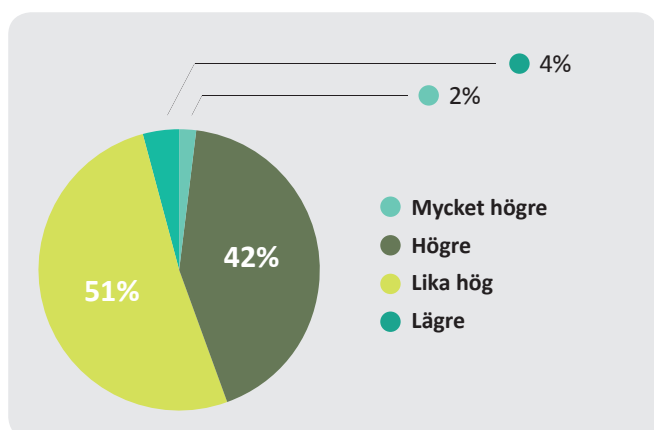
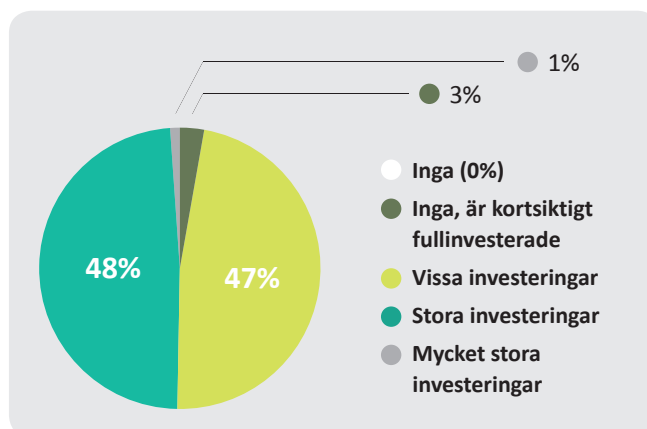

BILD 5. BASERAT PÅ EN RIMLIG AVKASTNINGSBERÄKNING (ROI) HUR SER NI PÅ ERT FÖRETAGS FORTSATT AUTOMATISERINGSINVESTERINGAR DE KOMMANDE TRE ÅREN?

Källa: IKEM:s konjunkturenkät

Källa: IKEM:s konjunkturenkät

KUNDERNA KRÄVER ÖKAD AUTOMATION/DIGITALISERING?

Det är uppenbart att företagen genom att vara spelare på en global konkurrensutsatt marknad, varje dag på olika sätt får kvitto på sin konkurrenskraftsförmåga och agerar därefter, bland annat när det handlar om automationsinitiativ.

En annan fråga som lyfts allt mer är att kunderna i business to business relationer kräver ett visst mått av digitaliseringsnivå hos sina leverantörer för att gå vidare i en affärsrelation. Det skulle i så fall innebära att kunderna genom sina krav forcerar leverantörernas automationsinvesteringar. Bland IKEM:s medlemmar menar 26 procent av företagen att de genom sina kunders krav ser sig tvungna att ligga i teknisk framkant. En majoritet av företagen upplever dock inte en sådan yttre press från kunderna.

AUTOMATISERINGSPOTENTIALEN 50 PROCENT

Utvecklingen går fort när det handlar om att tillämpa den senaste digitala tekniken inom produktion och utveckling. Det är medlemsföretagen väl medvetna om. När de ombudsprecisera hur stor andel av den automations/robotiseringspotential företaget för närvarande utnyttjat visar det sig att endast 50 procent av full potential mutats in. Det beror förmodligen både på att automationspotentialen är ett rörligt mål med en strid ström nya tillämpningar och teknikutveckling och att nyttan av ytterligare robotiserings/automatiseringsinvesteringar hela tiden måste vägas mot ökade kostnader.

Med tanke på hur stor potential IKEM företagen ser framför sig när det gäller automations/robotiseringsinitiativ är frågan

om företagen inom de närmsta åren tänker sig öka investeringarna i ny teknik/mjukvara? Det visar sig att en kompakt majoritet av företagen på ett eller annat sätt ligger i startgroparna för nyinvesteringar ämnade att öka automationsnivån. Knappt hälften av företagen tänker sig satsa stort på området (49 %) medan en nästan lika stor andel företag (47%) tänker investera, men i mer begränsad omfattning. Endast 3 procent av företagen är fullinvesterade de kommande tre åren.

ÖKAD AUTOMATION KRÄVER TILLGÅNG TILL KOMPETENS

Vilken typ av teknikinvesteringar tänker företagen då genomföra de kommande åren för att vässa sin konkurrenskraft ytterligare? För de allra flesta är det inte enbart ett investeringsspår som är aktuellt utan snarare flera olika. Mjukvarubetonad uppväxling för styrning av redan automatiserade produktionsflöden (Enhanced Process Automation) är något som 71 procent av IKEM-företagen tänker satsa på. Drygt hälften av företagen planerar ytterligare investeringar i automationsutrustning inom produktionen. En nästan lika stor andel av företagen kommer även öka sina investeringar i fler robotar. En andel om 72 procent av företagen har andra typer av investeringsplaner för att ta automationsnivån ytterligare en nivå. Bland annat ökade investeringar i affärssystemen, i bildiagnostik och ökade satsningar på automatisering av logistikflöden.

TABELL 1. INOM VILKA DELAR TÄNKER SIG FÖRETAGET INVESTERA I FÖR ATT ÖKA AUTOMATIONSNIVÅN?

Källa: IKEM:s konjunkturenkät

Investera i fler robotar	46%
Investera i annan automationsutrustning	54%
Mjukvarubetonad investeringsökning	71%
Annat	72%

En sak är att företagen tycks ha en god bild av hur de förhåller sig i ett omvärldsperspektiv inom området automatisering/digitalisering av produktionen. En annan är förstås att gå från ord till handling och faktiskt öka investeringarna i ny teknik. Det är uppenbart att det kostar tid och kraft att beträda ny mark. Företagen ser också en rad hinder i sina automationssträvanden. Det största hindret som lyfts fram är tillgången på kompetens inom området. Det handlar om att ha både beställarkompetensen på medlemsföretagen men lika mycket om att hitta leverantörer med rätt kompetens att

TABELL 2. VILKA HINDER SER NI FÖR FÖRETAGETS AUTOMATIONSSTRÄVANDEN?

Källa: IKEM:s konjunkturenkät

Kompetensbrist	69,8%
Finansiella hinder	12,1%
Kostnaderna för ökad automatisering för höga	11,0%
Andra skäl	7,1%

ta sig an uppdraget att vässa beställarnas automationsnivå på det mest effektiva sättet. 7 av 10 företag nämner just kompetensbrist som en avgörande tröskel för att kunna gå vidare i automationsambitionerna.

Andra automationshinder som nämns, dock i betydligt mer begränsad omfattning, är finansiella hinder (12 procent) och att kostnaderna för ytterligare automationsinitiativ inte går att räkna hem för närvarande (11 procent).

IKEM:s medlemsföretag verkar inom det breda spannet av plast-, gummi-, kemi- och läkemedelsproduktion. Branschens totala förädlingsvärde uppgår till en knappt femtedel av den totala industriproduktionen i Sverige. Exportvärdet var 226 miljarder kronor år 2016. Samtliga redovisade svar, där annat ej anges, från konjunkturenkäten är omsättningsviktade med företagets omsättning. Konjunkturbrevet redovisas för varje kvartal.

För frågor kontakta:

Carl Eckerdal, chefekonom
0704-97 11 98,
carl.eckerdal@ikem.se

IKEM

Innovation and Chemical Industries in Sweden
Innovations- och kemiindustrierna i Sverige
Box 55915 | SE 102 16 Stockholm | Sweden
www.ikem.se